

ขบวนการจิตอาสา: การขัดเกลาทางสังคมกับการพัฒนาดน ของเยาวชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

Volunteer Spirit Movement: The Socialization of Youth Self-Development in Bangkok Metropolitan Region

^{1*}บุษราภรณ์ ตีเยาว์, ¹ปาริชาติ วลัยเสถียร และ ²วิวัฒน์ หามนตรี

^{1*}Budsaraporn Tiyaor, ¹Parichat Valaisathien and ²Wiwat Harmontree

^{1*}สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1*}Social Development, Doctor of Philosophy,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

^{1*}Corresponding Author. Email: pukeurofood@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบของขบวนการจิตอาสาของเยาวชน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมการขัดเกลาทางสังคมผ่านขบวนการจิตอาสา 3) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของขบวนการจิตอาสาที่มีผลต่อการพัฒนาดนของเยาวชน โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาด้านเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเยาวชนอายุระหว่าง 15-24 ปี จำนวน 25 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบของขบวนการจิตอาสาของเยาวชน คือ การก่อรูปจากความคิดอุดมการณ์โดยได้แรงบันดาลใจมาจากครอบครัวและความต้องการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาสังคม ลักษณะงานจิตอาสาเป็นงานกิจกรรมเชิงประเด็นสังคมและกลุ่มเป้าหมาย มีโครงสร้างระบบงานแบ่งตามหน้าที่ เป็นงานบริหารจัดการ งานธุรการเอกสาร งานนันทนาการ และแรงงาน มีการปลูกฝังวิถีคิดการปฏิบัติงานถ่ายทอดขั้นตอนเทคนิคและเป้าหมายของงาน 2) ปัจจัยส่งเสริมการขัดเกลาทางสังคมผ่านขบวนการจิตอาสา คือ การได้เรียนรู้จากประสบการณ์สังคมสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และจากการเป็นผู้ให้ช่วยเหลือผู้อื่น 3) ความเชื่อมโยงของขบวนการจิตอาสาที่มีผลต่อการพัฒนาดนเองของเยาวชน 3 ด้าน คือ

ด้านกาย เยาวชนใช้เวลาว่างทำงานจิตอาสา มีบุคลิกภาพกล้าแสดงออกเชื่อมั่นเห็นคุณค่าตนเอง ด้านจิตใจ เข้าใจภาวะอารมณ์ตนเองและผู้อื่น มีความอดทน ด้านความคิดสติปัญญาพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเอง มีระเบียบ รู้จักให้ มีกระบวนการคิด ในความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ปรับตัวเข้ากับคนอื่น และในความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ตระหนักว่าสังคมไม่ใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของทุกคน การทำเพื่อสังคมเริ่มต้นจากตนเอง

คำสำคัญ: จิตอาสา; การขัดเกลาทางสังคม; การพัฒนาเยาวชน; การพัฒนาตน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the pattern of youth volunteer spirit movement 2) to study factors promoting socialization through the volunteer movement. 3) to analyze the effects of youth volunteer spirit movement on self-development of youth. It is a qualitative research conducted in the documentary study, and interviewed 25 young key informants between the ages of 15-24 years and 7 experts, by purposive sampling. The research were content-analyzed.

Research's Findings were as follows:

1) The pattern of youth volunteer spirit movement is the idea and ideology that comes from the inspiration from the family and personal desire to give a collective help to solve social problems. Characteristics of volunteer work are several activities on social current issues and target groups support. The structure and system of volunteer work is divided into management administrative, documents, recreation and labor work. There is instilling ideas and operation, procedures and techniques for performing work and goals.

2) Factors promoting socialization through the volunteer movement is to learn from new social and environmental experiences, to learn from interacting with others, and to learn from the role of the contributor to others.

3) The volunteer spirit movement that affects the self-development of youth is divided into 3 aspects: physical, mental and intelligent. Physical effects include youth volunteers spending free time, have assertive personality, confidence and self-esteem. Mental effects are youth volunteers understand the emotional state of themselves and others, have feelings of patience. Intelligent effects are developing self-responsibility with regulations, allocating time for personal work and public work, learning to give, having analytical processes, having responsibility for others, not creating trouble for others, having ability to adapt to live with others, having social responsibility, and believing that society is not a matter of anyone, but it belongs to everyone, so social action can start from yourself.

Keywords: Volunteer; Socialization; Youth development; Self-development

บทนำ

เมื่อโลกกำลังเคลื่อนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 สภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วฉับพลัน ผู้คนใช้เทคโนโลยีสื่อสารในการดำเนินชีวิตและอยู่กับสังคมออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ ปัญหาเยาวชนที่มาจากพิษภัยของสังคมออนไลน์มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น การไม่มีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก ไม่พบปะผู้คน ไม่ร่วมทำกิจกรรมนันทนาการต่างๆ จากข้อมูลของสำนักวิจัยซูเปอร์โพล (Super Poll Research) มูลนิธิสถาบันวิจัยความสุขชุมชนและความเป็นผู้นำ เผยผลสำรวจกลุ่มเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2561 พบสถิติจำนวนเด็กและเยาวชน ติดเกมส์ ติดสื่อลามก ติดความรุนแรงมากที่สุด คือ ติดเกมส์ โดยเล่นเกมสัปดาห์เกินกว่า 2 ชั่วโมงต่อวันมีอยู่กว่า 3 ล้านคน ติดความรุนแรง คือ คำพูดรุนแรงและการกระทำ ทำทุกวันต่อสัปดาห์เกือบ 1 ล้านคน และ ติดสื่อลามก คือ เปิดดูเป็นประจำทุกวันหรือเกือบทุกวันต่อสัปดาห์กว่า 7 แสนคน นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า เด็กและเยาวชนใช้ยาเสพติดประเภทต่างๆ ไม่นับรวมเหล้าและบุหรี่ ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา พบใช้ยาไอซ์มากที่สุด จำนวนกว่า 8 แสน 4 หมื่นคน รองลงมา กัญชากว่า 8 แสน 3 หมื่นคน และ ยาบ้า จำนวนกว่า 6 แสน 5 หมื่นคน (All Over Thailand, 2018) ซึ่งเกิดจากผลพวงการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ไม่สมดุล โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนคนรุ่นต่อไปที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ สังคมจะมีลักษณะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับคุณภาพของของทรัพยากรมนุษย์ในสังคมนั้น เป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางของสังคมและประเทศชาติ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญการดูแลเอาใจใส่และพัฒนาเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

ในการประชุมของสมัชชาคุณธรรมครั้งที่ 9 ได้นำเสนอบรรจุแผนแม่บทของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านที่ 3 เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รัฐบาลจะผลักดันเรื่องจิตอาสาเป็นวาระแห่งชาติตามโครงการจิตอาสา “เราทำความดีด้วยหัวใจ” เพื่อขยายผลให้ประชาชนและทุกภาคส่วนได้ปฏิบัติสร้างสังคมจิตอาสา ยกระดับการสร้างร่วมมือกับทุกภาคส่วน จากพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นบรม (บ้าน รัฐ มวลชน) เป็นพลังการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (RYT9, 2018) โดยช่วงเวลาที่ผ่านมา โครงการจิตอาสา “เราทำความดีด้วยหัวใจ” มียอดรวมตัวเลขผู้สมัครจิตอาสาเฉพาะกิจฯ ทุกประเภท จำนวนรวมทั้งสิ้น 4,006,825 คน (MGR Online, 2017) สื่อให้เห็นถึงพลังความรักความสามัคคีของกลุ่มคนที่ร่วมกันกระทำความดี มีความเอื้อเฟื้อแบ่งปันซึ่งกันและกัน โดยไม่แบ่งหมู่เหล่า ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนได้ร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ เป็นพลังของคนในชาติที่ร่วมกันสร้างสรรค์สังคมไทยให้น่าอยู่ (Heng, 2018) ทั้งนี้ การพัฒนาสังคมสามารถร่วมกันทำได้ในหลากหลายวิธีการ และหนึ่งในนั้นคือการพัฒนาคน เพราะคนเป็นกลไกหลักในการพัฒนาสังคมประเทศชาติในทุกทาง

ปัจจัยหลักในการพัฒนาสังคม คือ การพัฒนาเยาวชน เพราะการพัฒนาเยาวชนเปรียบเสมือนการสร้างครอบครัว เพื่อก้าวสู่การขยายตัวไปในกลุ่มใหญ่ของคนในสังคมโดยรวม การพัฒนาเยาวชนถือเป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพต่อสังคม การพัฒนาเยาวชนควรเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย เป็นระยะของการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นเด็กเข้าสู่การเป็นผู้ใหญ่ ควรเร่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาตนเอง (Udom

et al., 2016) การเสริมสร้างความรู้ทักษะความสามารถรวมทั้งคุณธรรมจริยธรรมในลักษณะจิตสาธารณะ หรือจิตอาสาให้กับเด็กและเยาวชน มีความสำคัญและควรเร่งดำเนินการจัดทำเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันและลด สาเหตุของปัญหาเยาวชนในสังคม เป็นการเตรียมพร้อมให้กับเยาวชนก้าวเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งคณะ กรรมการการนานาชาติ ว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 แห่งยูเนสโก จัดทำรายงานเรื่อง “Learning: The Treasure Within” กล่าวถึง “สี่เสาหลักทางการศึกษา” คือ การศึกษาตลอดชีวิต มีหลัก 4 ประการ คือ การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to do) การเรียนรู้เพื่อที่จะ อยู่ร่วมกัน (Learning to live together) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) (Boonruang, 2012)

การดำเนินงานเกี่ยวกับการบ่มเพาะคนให้รู้จักช่วยเหลือสังคมหรือสังคมจิตอาสา ผู้ที่ได้รับการบ่มเพาะ จะได้เรียนรู้ชีวิตเพราะกำลังสร้างความสุขต่อตนเอง ที่สำคัญหากสามารถสร้างคนที่รู้จักให้เผื่อแผ่ ช่วยเหลือ สังคม จะทำให้สังคมดีขึ้น (Phra Paisal Visālo, 2012) วิธีการที่ใช้ปลูกฝังจิตอาสาเมื่ออยู่หลายหลาย วิธีการ ที่สำคัญ คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญา โดยมีพื้นฐานของกระบวนการทางปัญญาที่มีผลต่อ พฤติกรรมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นสิ่งจำเป็นที่สามารถนำไปใช้พัฒนาบุคคล การสร้างเสริมจิต อาสาให้มีความสำคัญ ทั้ง ๓ มิติ มิติพฤติกรรม คือ การกระทำที่ถูกต้อง มิติทางจิตใจ คือ ความภาคภูมิใจ ในสิ่งที่ถูกต้อง และมิติทางปัญญา คือ ความเข้าใจในความหมายที่แท้จริงของสิ่งที่ทำ (Sutthirat, 2012)

ดังนั้น การสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมงานจิตอาสามีส่วนเสริมสร้างการพัฒนาตนเอง เป็น กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่จะเกิดขึ้นกับตัวเยาวชนด้วยการลงมือกระทำและปฏิบัติ เกิดเป็น ประสบการณ์ทักษะชีวิตใหม่ๆ ในสังคมสิ่งแวดล้อมภายนอกที่แตกต่างนอกเหนือจากห้องเรียน สถานศึกษา ครอบครัวที่ใช้ชีวิตตามความคุ้นชิน กระบวนการนี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนตนของเยาวชน ในด้านความคิด จิตใจ และพฤติกรรมบนพื้นฐานของการให้ การช่วยเหลือและการแบ่งปันเสียสละ อันเป็น หลักการของการทำงานจิตอาสา

ด้วยความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง ขบวนการจิตอาสา: การขัดเกลาทาง สังคมกับการพัฒนาตนของเยาวชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อศึกษาถึงความสำคัญ ความน่า สนใจที่จะเป็นประโยชน์ในเชิงรูปธรรม นำไปสู่การพัฒนาวิธีการส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหาด้านเยาวชนให้เป็น พลเมืองที่มีคุณภาพ เตรียมพร้อมเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบของขบวนการจิตอาสา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมการขัดเกลาทางสังคมผ่านขบวนการจิตอาสา
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของขบวนการจิตอาสาที่มีต่อการพัฒนาตนเองของเยาวชน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เยาวชนอายุระหว่าง 15-24 ปี เพศชายและเพศหญิง ผ่านการทำงานจิตอาสาประเภทต่างๆ ตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป ศึกษาในระดับอุดมศึกษาในสถาบันการศึกษารัฐและเอกชน มีสถานที่ตั้งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร, นครปฐม, นนทบุรี, ปทุมธานี, สมุทรปราการ และสมุทรสาคร จำนวน 25 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับงานด้านจิตอาสา พระภิกษุสงฆ์, ผู้ดำเนินโครงการด้านจิตอาสา NGO., อาจารย์ผู้สอนด้านกิจกรรมจิตอาสาในสถานศึกษา และผู้ปกครองจำนวน 7 รูป/คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมและศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) บทความงานวิจัย วารสาร หนังสือพิมพ์ และแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดทฤษฎี ขบวนการทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม การพัฒนามนุษย์และพัฒนาวัยรุ่น การพัฒนาเยาวชนที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามช่วงวัย จิตสาธารณะและจิตอาสา สรุปประเด็นสำคัญเพื่อเป็นกรอบแนวคิดให้การศึกษาวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือวิจัย แบบในการสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) การสร้างประเด็นคำถามสอดคล้องกับกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และครอบคลุมเนื้อหา ตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเครื่องมือ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และทำการทดลองใช้ (Try-out) 5 ท่าน เพื่อปรับปรุงแนวคำถามก่อนทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Studies)

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกจากสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีสถานที่ตั้งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ นครปฐม และสมุทรสาคร โดยมีสโมสรหรือชมรมดำเนินกิจกรรมจิตอาสาอย่างเป็นทางการ ดำเนินการติดต่อประสานส่วนสำนักงานกิจการนักศึกษาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์นักศึกษาและกำหนดวันเวลาเข้าสัมภาษณ์ สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิทำการติดต่อโดยตรงและขอกำหนดวันเวลาเข้าสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บและรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ จดบันทึกข้อมูล (Note taking) บันทึกเสียง ขณะเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ทำการโดยตรวจสอบความน่าเชื่อถือข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลอ้อมตัว ทำการการถอดเทปบันทึกเสียงเทียบกับจากข้อมูลที่จดบันทึกแบ่งตามหมวดหมู่ของข้อมูลการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล สร้างข้อสรุปจากการศึกษาที่ได้จากข้อมูลจำนวนหนึ่ง โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ด้วยกระบวนการและวิธีการวิเคราะห์ ตามหลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) กำหนดประเด็นหลัก (Major themes) ที่ได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมด ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นแยกเป็นประเด็นย่อย (sub-themes) และหัวข้อย่อย (categories) สู่การวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละขั้นเพื่อให้ได้ผลของข้อมูลที่ทำการศึกษาวิจัย ทั้งนี้ จะให้ความสำคัญกับคำหลักที่ได้จากข้อความในการสัมภาษณ์ นำไปสู่การให้ความหมายของวิธีคิดและการกระทำหรือกิจกรรมต่าง โดยวิเคราะห์ตามคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จัดวางรูปแบบการเชื่อมโยงข้อมูลเป็นแผนผังย่อยและภาพรวมของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. รูปแบบขบวนการจิตอาสา

รูปแบบของขบวนการจิตอาสาเป็นลักษณะของการผสมผสานระหว่าง หลักการแนวทางของขบวนการทางสังคม เป็นการกระทำรวมหมู่ เริ่มแรกเป็นการรวมกลุ่มหลวมๆ เวลาผ่านไประยะหนึ่งจะมีการจัดระเบียบโครงสร้างภายในเป็นระบบ และให้โอกาสแก่สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมใหม่ (Adiwattanasit, 2005) และแนวทางของจิตอาสา เป็นจิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตาย เมื่อพบเห็นปัญหาความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น (Phra Paisal Visālo, 2014) เข้าด้วยกัน ทั้งนี้ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบของขบวนการจิตอาสา เป็นการรวมตัวกันของเยาวชนชายหญิง ทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมมีองค์ประกอบ 4 ส่วน ดังนี้

1) **ความคิดและอุดมการณ์** เป็นความชอบความสนใจที่เหมือนกัน มีแรงบันดาลใจจากครอบครัว เมื่อเข้ารับการศึกษาก็ได้การสนับสนุนจากสถาบันการศึกษากลุ่มเพื่อนรุ่นพี่เป็นการรวมตัวกัน และมีแรงจูงใจต้องการมีส่วนร่วมช่วยเหลือแก้ไขปัญหาสังคมเท่าที่ตนเองพอจะมีกำลังทำได้

2) **ลักษณะงานจิตอาสา** การรวมกลุ่มของเยาวชนในลักษณะชมรมหรือสโมสร เพื่อดำเนินกิจกรรมเชิงประเด็นทางสังคมต่าง ๆ (Issues based) อาทิ การพัฒนาชนบท การอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การศึกษาและสิทธิของมนุษยชน และการดำเนินกิจกรรมทำงานกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ (Target group based) เช่น กลุ่มคนผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน

3) **โครงสร้างและระบบงาน** แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงาน ด้านงานบริหารจัดการ, งานธุรการเอกสาร, งานนันทนาการ งานด้านแรงงานการยกสิ่งของการใช้แรงงานต่างๆ

4) **การหล่อหลอมปลูกฝังวิธีคิดและการปฏิบัติงาน** การทำงานภายในกลุ่ม มีการถ่ายทอดวิธีคิดเทคนิคขั้นตอนในการทำงาน มีการประชุมแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และการกำหนดเป้าหมายของงาน

ทั้งนี้ การปรากฏขึ้นในลักษณะเช่นนี้ เป็นไปตามหน้าที่การทำงานของขบวนการทางสังคมและงานจิตอาสาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นเกิดการช่วยเหลือผู้อื่น โดยกลุ่มเยาวชนรวมตัวกันสละเวลากาย ใจ ทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะ

2. ปัจจัยส่งเสริมการขัดเกลาทางสังคมผ่านขบวนการจิตอาสา

การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่สำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก เป็นกระบวนการที่ทำให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์แบบ บุคคลแต่ละคนจะต้องได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่หรือก่อให้เกิดการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคม กระบวนการนี้จะก่อให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพของสมาชิกในสังคมด้วย (Adsakul, 2017) ทั้งนี้ การที่เยาวชนได้ร่วมทำงานจิตอาสาอยู่ภายใต้บรรยากาศ สถานการณ์ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นบริบททางสังคมที่สร้างการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านขบวนการจิตอาสา โดยมีปัจจัย 3 อย่างเกื้อหนุนต่อการเรียนรู้

1) **การมีประสบการณ์ในสังคมสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ** ได้สัมผัสรับรู้ในสิ่งแวดล้อมสังคมที่แตกต่างไปจากความคุ้นเคยเดิม ได้เห็นโลกกว้างตามความเป็นจริงที่มีโอกาสไปตามสถานที่ต่างๆ ในงานจิตอาสาเยาวชนจะทำการปรับตนเองให้เข้ากับสังคมสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ที่ได้อยู่พบเจอ ก่อให้เกิดกระบวนการความคิดวิเคราะห์จากสิ่งต่างๆ ที่เห็นเป็นแหล่งแห่งความรู้ใหม่ที่เสริมสร้างการคิดอย่างมีเหตุผล มีโลกทัศน์กว้างขึ้นและปัจจัยที่เอื้อให้เยาวชนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างราบรื่น

2) **การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น** เป็นกระบวนการขัดเกลาให้เยาวชนปรับเปลี่ยนตนเอง ให้สามารถเข้ากับคนอื่นได้ ทั้งกลุ่มเพื่อนจิตอาสาด้วยกัน บุคคลทั่วไปที่ต้องไปติดต่อประสานงาน รวมทั้งผู้คนที่ให้ความช่วยเหลือในงานจิตอาสา เยาวชนจะรู้วิธีการปฏิบัติตนให้เข้ากับผู้อื่น และการปฏิบัติตนเพื่อผู้อื่น

3) **การเป็นผู้ให้ช่วยเหลือผู้อื่น** บทบาทสำคัญหลักของงานจิตอาสา เป็นกระบวนการขัดเกลาที่สร้างการเรียนรู้ให้เยาวชนได้รู้จักการให้ การเสียสละ การแบ่งปัน มีน้ำใจ ปรารถนาดี กล้าทำความดีลดความเห็นแก่ตัว มีเมตตาและเต็มใจพร้อมที่จะช่วยเหลือตามความรู้ความสามารถของตน มีความอดทนข่มใจตนเองเมื่อต้องเจออุปสรรคความยากลำบากขณะที่ช่วยเหลือผู้อื่น เกิดเป็นพลังความมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือจนสำเร็จ ที่สุดเยาวชนจะได้เรียนรู้ในความรู้สึกของความสุขและความอิ่มเอิบใจที่ได้ช่วย เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นและสามารถรับรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นพลังแห่งกำลังใจทำให้อยากทำงานจิตอาสาต่อไป

ทั้งนี้ ลักษณะที่ปรากฏเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการขัดเกลาทางสังคมผ่านขบวนการจิตอาสาของเยาวชน เป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้ให้แก่เยาวชน โดยมีงานจิตอาสาเป็นตัวแทนแห่งการขัดเกลาทางสังคม เยาวชนทำการปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้าและเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม มีทักษะการเข้าสังคมการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีพลังจากจิตใจกำลังใจที่ได้กระทำตนเป็นผู้ให้ช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นและสิ่งต่างๆ เป็นสิ่งที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเยาวชนที่อยู่ในช่วงวัยการเจริญเติบโตตามพัฒนาการทางธรรมชาติ เป็นการเตรียมความพร้อมต่อเยาวชนในการเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีบุคลิกภาพที่ดี มีคุณธรรมเต็มเต็มความเป็นมนุษย์ของตนเองให้สมบูรณ์

3. ความเชื่อมโยงของขบวนการจิตอาสาต่อการพัฒนาดนของเยาวชน

การพัฒนาคน คือ การพัฒนาตัวคนเต็มทั้งระบบครบทั้ง พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา องค์ประกอบทั้ง 3 มีความสัมพันธ์อาศัยกันและส่งผลต่อกันจะเป็นการพัฒนาคนที่ได้ผล เป็นการพัฒนาคนที่ยั่งยืน (Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A.Payutto), 2018) ทั้งนี้ผลการวิจัย พบว่า การที่เยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาทิศทางที่ดีขึ้น ใน 3 ด้าน

1) **ด้านกาย** ส่วนของพฤติกรรม เยาวชนใช้เวลาว่างที่มีร่วมทำงานจิตอาสา เพื่อสร้างประโยชน์ และเห็นคุณค่าของเวลา รู้ในความสามารถของตนเองได้ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นเห็นถึงคุณค่าในตนเอง และส่วนของบุคลิกภาพ เยาวชนกล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้จักการวางตนเหมาะสมกับกาลเทศะในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมีเครือข่ายเพื่อนฝูงคนรู้จักเพิ่มขึ้น

2) **ด้านจิตใจ** ส่วนของอารมณ์ เยาวชนมีความสุขสบายใจ เย็น ใจเข้าใจในภาวะอารมณ์ของตนเอง และผู้อื่นมากขึ้น และส่วนของความรู้สึก เยาวชนมีความอดทนต่อสิ่งที่ไม่ดีเข้ามากระทบ รู้จักสลายความรู้สึกไม่ต้อออกไป มีการใคร่ครวญที่จะแสดงความรู้สึกออกมาเป็นการกระทำ

3) **ด้านความคิดสติปัญญา** เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น มีระเบียบ รู้จักจัดสรรแบ่งเวลาการทำงานส่วนตัวและส่วนรวม เสียสละ รู้จักการให้ มีเหตุผลในการการคิดวิเคราะห์ ในด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น เยาวชนไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น ระมัดระวังคำพูดของตนเอง มีการปรับตัวเข้ากับคนอื่น เข้าใจธรรมชาติความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น และสำหรับความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม เยาวชนตระหนักว่าสังคมไม่ใช่เรื่องของใครคนใดคนหนึ่งแต่เป็นเรื่องของทุกคน ในการทำเพื่อสังคมสามารถเริ่มต้นจากตนเอง โดยการทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี กระทำสิ่งใดควรเห็นแก่สังคมส่วนรวม อาสาทำทุกอย่างเท่าที่สามารถทำได้ด้วยความเต็มใจ การเห็นผู้อื่นมีความสุขเราก็มมีความสุข

ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเยาวชนที่มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาทั้งด้านกาย จิตใจ และความคิดสติปัญญา โดยที่เยาวชนเองสามารถรับรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งบุคคลรอบข้างสามารถสังเกตเห็นได้ถึงการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นความเชื่อมโยงของขบวนการจิตอาสาที่มีต่อการพัฒนาดนของเยาวชนใน 3 ด้านที่มีความสัมพันธ์กันนำไปสู่การพัฒนาเยาวชนอย่างเป็นระบบที่เกิดขึ้นภายในตนเอง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ในความเชื่อมโยงของขบวนการจิตอาสาต่อการพัฒนาดนของเยาวชน ใน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านกาย (พฤติกรรมและบุคลิกภาพ) 2) ด้านจิตใจ (อารมณ์และความรู้สึก) 3) ด้านความคิดสติปัญญา (ความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมส่วนรวม) ไปในทิศทางที่ดีขึ้นเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในตัวตนของเยาวชนและเกิดการแสดงออก โดยที่เยาวชนเองสามารถรับรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งบุคคลรอบข้างสามารถสังเกตเห็นได้ถึงการเปลี่ยนแปลง เป็นผลจากขบวนการจิตอาสาที่มีส่วนช่วย

สร้างการเรียนรู้แบบสะท้อนกลับผ่านการปฏิบัติการ (Reflective Learning Through Action) โดยผ่านกิจกรรมอาสาต่างๆ ที่ปฏิบัติ ทำให้เยาวชนได้รู้ตามความเป็นจริง เกิดปัญญาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Head) ประเมินสิ่งพบเห็นด้วยประสบการณ์ มีจิตใจ (Heart) เข้าใจอย่างมีเหตุมีผลกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นสู่การปรับเปลี่ยนกายในการปฏิบัติตนใหม่ด้วยการกระทำ (Hand) ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักการและเหตุผลการอยู่ร่วมกันในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Dermthae Chaohinfar et al. (2007) ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการปลูกจิตสำนึกคุณธรรมผ่านระบบการศึกษา : กรณีศึกษามูลนิธิฉือจี้ไต้หวัน ผลการศึกษา พบว่า จุดประสงค์ในการพัฒนาเด็กของฉือจี้ ใน 4 ด้าน คือ 1) พัฒนาการด้านจิตใจ (ปัจเจก-นามธรรม) มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีจิตใจอ่อนโยน คิดคำนึงและเข้าใจในจิตใจของผู้อื่น 2) พัฒนาการด้านสมองและร่างกาย (ปัจเจก-รูปธรรม) มีพัฒนาสมองด้านวิชาการด้วยการปฏิบัติจริง ไม่ใช่เพียงรู้จู้จำ แต่เป็นรู้แจ้งรู้จริง 3) พัฒนาการด้านวัฒนธรรม (ส่วนรวม-นามธรรม) มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม การให้ความรักผู้อื่น การอาสาทำงานไม่หวังผลตอบแทน 4) พัฒนาการการกุศลเบียดเบียนสังคม (ส่วนรวม-รูปธรรม) ข้อบังคับที่กำหนดไว้ที่เป็นรูปธรรม บังคับใช้กับทุกคนเป็นสิ่งที่ควรทำและอยู่ในอุปนิสัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ National Youth Agency England (2007) ทำการศึกษาเรื่อง Young People's Volunteering and Skills Development ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทักษะส่วนบุคคลเกี่ยวกับความรู้สึกรู้ความสามารถในการจัดการตนเอง โดยความตระหนัก ความมั่นใจในตัวเอง และความนับถือตนเอง การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ความมีวินัยในตนเอง การบริหารเวลาในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ความอดทนและการปรับตัว หลายคนให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านอาสาสมัครโดยการเรียนรู้โดยการทำ เป็นการต่อยอดให้เห็นถึงความสามารถของตนเอง รู้สึกดีเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่น ทำให้ตนเองดีขึ้นเชื่อว่าพวกเขามีคุณค่าโดยคนอื่น ทั้งนี้ จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปลูกจิตสำนึกคุณธรรมและการทักษะการพัฒนาตนของอาสาสมัครคนหนุ่มสาว มุ่งในประเด็นการพัฒนากาย จิตใจและปัญญา เป็นสำคัญ

สรุป ขบวนการจิตอาสาไม่เพียงกิจกรรมดำเนินการช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์สังคมเท่านั้น ในขณะเดียวกันยังทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมให้กับเยาวชนที่ได้ร่วมทำงาน เกิดการพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่พึงประสงค์ สร้างคนที่มีคุณธรรมและมีทักษะชีวิตออกสู่สังคม เยาวชนมีแนวทางการดำเนินชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคตที่จะเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อย่างเท่าทันและมีคุณค่า นอกจากนี้ยังเป็นการลดปัญหาหรือช่วยแก้ไขปัญหาด้านเยาวชนที่มีมากในปัจจุบัน อันเป็นการสร้างทุนทางมนุษย์ให้กับสังคมและประเทศชาติ เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้นและเป็นสังคมที่มีคุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมจิตอาสา ดังนั้น ควรกำหนดเป็นวาระสำคัญในการประชุมผู้ปกครองนิสิตนักศึกษาเพื่อสนับสนุนให้ผู้ปกครองได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของงานจิตอาสาต่อบุตรหลานที่จะได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากประสบการณ์ของตนเองภายใต้งานจิตอาสาควบคู่กับการเรียนหนังสือ อันเป็นช่วงเวลาและช่วงวัยที่เหมาะสมต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ๆ ต่อไป

2) งานจิตอาสา มีส่วนในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ โดยเริ่มด้วยการมีน้ำใจ แบ่งปัน เสียสละการทำโดยไม่หวังผลตอบแทน ได้เห็นถึงคุณค่าและศักยภาพของตนเองที่แต่ละคนมีมากน้อยแตกต่างกัน เป็นการเคารพตนเอง สังคมควรส่งเสริมยอมรับคนดีให้เกิดเป็นวัฒนธรรม การสร้างคุณงามความดีควบคู่กับการเชิดชูจะเป็นแบบอย่างให้เยาวชนรุ่นใหม่ๆ อยากทำความดีเป็นแกนนำในชีวิต เริ่มตั้งแต่สังคมใกล้ตัว สังคมส่วนรวมประเทศชาติ เป็นพลังแห่งพลวัติสู่สังคมมีมิตรไมตรี ไม่เห็นแก่ตัวในประโยชน์ของตนก่อนประโยชน์ส่วนรวม ปัญหาสังคมลดน้อย มีความสงบเรียบร้อย และเจริญเป็นไปตามวัฒนธรรมความดีงาม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาความสอดคล้องสัมพันธ์ด้าน กาย จิตใจ ความคิดสติปัญญา เป็นผลมาจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านขบวนการจิตอาสาที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านของเยาวชน

2) ควรศึกษาในกลุ่มเยาวชนที่ทำงานจิตอาสาผ่านระเบียบข้อบังคับการขอรับของทุนจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา (กยศ.)

References

- Adiwattanasit, C. (2005). *Sociology*. Bangkok: Kasetsart University Press.
- Adsakul, S. (2017). *Introduction to sociology*. Bangkok: Chulalongkorn University printing.
- All over Thailand. (2018). *Poll pointing to Thai children Addictive pornography - skip drug ICE step*. Retrieved May 18, 2018, from <https://www.springnews.co.th/thailand/355489>.
- Boonruang, P. (2012). *Lifelong Education Management*. Bangkok: Numtong printing.
- Breaking News MGR Online. (2017). *The total number of volunteer applicants*. Retrieved October 2, 2017, from <https://mgronline.com/uptodate/detail/9600000100560>.
- Heng, P. (2018). *Royal volunteer spirit "We do good by heart"*. Retrieved July 28, 2018, from <https://www.posttoday.com/social/general/558992>.
- National Youth Agency England. (2007). *Young People's Volunteering and Skills Development*. Retrieved May 26, 2018, from <https://dera.ioe.ac.uk/6643/1/RW103.pdf>.
- Phra Dermthae Chaohinfar et al. (2007). *The study of guidelines for cultivating moral Consciousness through the education system: A case study of the Buddhist Tzuchi Foundation Taiwan*. Retrieved June 8, 2018, from <https://ebook.hu.ac.th/images/moral/jitasa/05Study/05Study.pdf>.
- Phra Paisal Visālo. (2012). *Suggest Thai children have a volunteer spirit. Do not do it for yourself*. Retrieved July 16, 2018, from <https://www.thaihealth.or.th/.../16821-%22>.
- _____. (2014). *Fill life with volunteer spirit*. (6th edition). Bangkok: BuddikaNetwork.
- RYT9. (2018). *ThaiPort Volunteer spirit is a national agenda*. Retrieved July 9, 2018, from <https://www.ryt9.com/s/tpd/2842505>.
- Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A.Payutto), (2018). *Sustainable Development*. (21st edition). Bangkok: Komolpublishing.
- Sutthirat, C. (2012). *Teach children to have public minds*. (5th edition). Bangkok: Chulalongkorn University printing.
- Udom, C. et al. (2016). Social key institutions and the linkage of youth development. *Phranakhon Rajabhat ResearchJournal*, 11(2), 235-236.